

AINEVALDKOND SOTSIAALAINED

Üldalused

Valdkonnapädevus

Sotsiaalainete pädevusega taotletakse õpilase toimetulekut iseendaga, oskust olla vastutustundlik, ettevõtlik ja aktiivne kodanik. Mõtestab ühiskondlikke suhteid mineviku ühiskondades lähtuvalt ajaloolisest kontekstist. Oskab toime tulla ja väärtustab tänapäeva ühiskonna mitmekesisust, lähtudes üldinimlikest väärtustest.

Sotsiaalainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb huvi kogukonna, rahva ja maailma arengu vastu, mõistab ühiskonnas toimunud ja toimuvate muutuste põhjusi, tagajärgi ja seoseid;
- 2) tunneb huvi enda arengu vastu, hindab ennast adekvaatselt, analüüsib oma võimalusi, usub endasse ja kavandab oma tulevikku, võtab eakohase vastutuse oma tuleviku kujundamise eest, väärtustab loovust ja ettevõtlikkust ning arendab endas neid omadusi ja pädevusi;
- 3) austab demokraatiat ja inimõigusi, teab oma õigusi ja kohustusi, järgib seadusi, üldinimlikke väärtusi ja üldtunnustatud käitumisnorme, kujundab oma arvamuse ning on vastutustundlik ja aktiivne ühiskonnaliige, on lojaalne Eesti riigile;
- 4) valdab infootsimise meetodeid, hindab kriitiliselt allikate usaldusväärsust ja teabe sisu; väärtustab teaduspõhist maailmapilti ja kujundab enda seisukoha;
- 5) aktsepteerib inimeste individuaalseid erinevusi, kultuurilist ja maailmavaatelist mitmekesisust, suhtub neisse sallivalt, kui need pole inimväärikust alandavad või inimsusevastased;
- 6) tunnetab oma rolli Eesti kultuuripärandi hoidja ja kandjana, väärtustab inimkonna kultuuri pärandit ja aktsepteerib kultuurierinevusi;
- 7) hoolib endast ja teistest, järgib tervislikke eluviise, käitub turvaliselt enda ja teiste inimeste suhtes, hoiab keskkonda, on teadlik tarbija;
- 8) mõistab enda majanduslikke vajadusi ja võimalusi ning langetab kaalutletud otsuseid, lähtudes enda valikutest ja ressursidest.

Ainevaldkonna õppeainete arvestuslik maht

Õppeaine:	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
ajalugu		3	6
inimeseõpetus	2	2	2
majandus		2	2
ühiskonnaõpetus		1	2

Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene ja -ülene lõiming

Sotsiaalinetes käsitletakse inimese ja ühiskonna toimimist minevikus ning tänapäeval. Sotsiaalinete vahendusel kujundatakse õpilastes oskusi näha ühiskonna arengus põhjuse-tagajärje seoseid ning teha teadlikke valikuid, lähtudes ühiskonnas kehtivatest väärtustest ja moraalinormidest. Õpilastes kujundatakse tahet toimida kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikme ning isiksusena.

Sotsiaalinete pädevusega taotletakse toimetulekut iseendaga ning võimet tegutseda vastutustundliku kodanikuna ühiskonnas. Õppe korraldamisel lähtutakse Eesti riikliku iseseisvuse tunnustamisest, eesti kultuuri traditsioonide, Euroopa ning maailma kultuuri ja teaduse põhisaavutuste väärtustamisest ning riikliku õppekava üldosas sätestatud põhimõtetest.

Ajalugu õppides omandavad õpilased olulisi teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetus kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

Inimeseõpetus lõimib õppesisu kõigis kooliastmetes, toetades õpilase toimetulekut eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas. Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides tundma ennast, kujundama vastutustundlikult oma suhteid, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane. Inimeseõpetuse kaudu kujundatakse esmased teadmised ja hoiakud sotsiaalsest võrdsusest, võrdväärsusest ning naiste ja meeste võrdõiguslikkusest.

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased teadmised, oskused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine üldeesmärk on luua eeldused aktiivse kodaniku kujunemiseks ja ühiskonna sidususe tugevdamiseks.

Majandusõpetus annab ülevaate ühiskonna toimimisest ja ettevõtluse tähtsusest ühiskonnas. Kujundab õpilastes ettevõtluspädevust enesejuhtimise, sotsiaalsete olukordade lahendamise,

loova mõtlemise ja ettevõtluskeskkonnas tegutsemise kaudu. Õpilane mõistab, et vastutus ühiskonna jätkusuutliku arengu tagamiseks on nii üksikisikul kui ka ettevõtetel.

Kõik sotsiaalvaldkonna ained on toeks, et õpilasel areneks suutlikkus analüüsida oma käitumist ja selle tagajärgi, sobival viisil oma tundeid väljendada, aktsepteerida inimeste erinevusi. Õpilane oskab ennast kehtestada, seista vastu ebaõiglusele viisil, mis ei kahjusta enda ega teiste huve ja vajadusi. Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpitakse tundma ning järgima ühiskondlikke väärtusi, norme ja reegleid, omandatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest ühiskonnas. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse alus maailmavaatelise mitmekesisusega arvestamiseks ning valmisolek dialoogiks erineva maailmavaate esindajatega. Sotsiaalainetes käsitletavate õppeainete kaudu kujundatakse õpilastes esmane valmisolek märgata ebavõrdsust ühiskonnas ja aidata kaasa võrdõiguslikkuse, sh soolise võrdõiguslikkuse edendamisele.

Valdkonnasisese lõiminguga taotletakse, et õpilane areneks terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimestega, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest, märkab ja mõistab ühiskonnas toimuvat. Kõigi sotsiaalvaldkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus.

Valdkonnaülene lõiming - sotsiaalvaldkonna õppeainete õppimise kaudu toetatakse riikliku õppekava üldosas kirjeldatud üldpädevuste arengut õpilastel. Üldpädevuste saavutamist toetab õppeainete eesmärgipärane lõimimine teistesse valdkondadesse kuuluvate õppeainetega ning läbivate teemade tähenduslik käsitlemine. Selle tulemusel suudab õpilane rakendada oma teadmisi ja oskusi erinevates olukordades, kujundab väärtushoiakuid ja -hinnanguid ning omandab ettekujutust ühiskonna arengust. Tähtis on süsteemne ja järjepidev koostöö aineõpetajate vahel.

Õppe kavandamine ja korraldamine

Õppetegevus on õppijakeskne, toetab õpimotivatsiooni hoidmist ja õpilaste kujunemist aktiivseteks ja iseseisvateks õppijateks ning loovateks ja kriitiliselt mõtlevateks ühiskonnaliikmeteks, kes suudavad teha valikuid ja võtta vastutust oma õppimise eest.

Põhikoolis õppetegevust kavandades ja korraldades teevad õpetajad koostööd, seejuures:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, valdkonnapädevusest, kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe ja kasvatuse rõhuasetustest ning lõimingust teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsitluste ja ainevaldkonnas toimunud arenguga, võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 3) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) oleks mõõdukas, jaotuks õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätkaks piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevusteks;
- 4) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huvisid, individuaalseid eripärasid ja võimeid;
- 5) võimaldatakse nii individuaalset, paaris- kui ka rühmas õpet, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi, suunatakse tegema valikuid;
- 6) rakendatakse uurivat õpet ja kasutatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid õppetegevusi;
- 7) rakendatakse ja kasutatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õppekeskkondi, õppematerjale ja -vahendeid;
- 8) võimaldatakse siduda õpet koolivälise eluga, et kogu ainekäsitus oleks võimalikult elulähedane, õpilasele eakohane ja tähenduslik.

Kõikides sotsiaalainetes käsitletakse lisaks põhiteemadele ühiskonnas aset leidvaid muutusi ning kasutada õppe ilmestamiseks näiteid ümbritsevast elust.

Hindamine

Hindamine on toodud välja õppeainete ainekavades.

Õppekeskkond

Õppimist toetav õppekeskkond kujundatakse viisil, kus luuakse kultuuritundlik, üksteist austav õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu. Aktsepteeritakse erinevate seisukohtade olemasolu, arutletakse nende üle ning hinnatakse neid, lähtudes allikatest, tõenduspõhistest faktidest ning demokraatliku ühiskonna aluspõhimõtetest.

Ainekavad

INIMESEÕPETUS

Võru Kesklinna Koolis õpetatakse inimeseõpetust I, II ja III kooliastmes. Kõigis kooliastmes õpetatakse inimeseõpetust kuuel õppeaastal, vastavalt 2. ja 3. klassis, 5. ja 6. klassis ning 7. ja 8. klassis. Õppeaine maht on 35 tundi õppeaastas.

Õppeaine kirjeldus

Inimeseõpetuse eesmärk on toetada õpilase sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arengut, õppides ennast tundma, vastutustundlikult oma suhteid kujundama, olema terviseteadlik, aus, hooliv ja õiglane. Inimeseõpetuses käsitletakse inimest ja tema sotsiaalset keskkonda tervikuna. Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine toimub üksteist mõistvas õhkkonnas ning on suunatud õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu- ja toimetulekuvõimaluste üle. Soodne sotsiaalne õppekeskkond toetub eelkõige õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele, võimaluste tagamisele vabaks arvamuse avaldamiseks, initsiatiivikas, osalemiseks ja tegutsemiseks nii üksi kui ka koos teistega.

Õppetegevused muutuvad põhikooli kolme kooliastme jooksul lihtsamatest keerukamateks, ent peavad olema õpilasele mõistetavad ja tähenduslikud ning toetama arusaama õpitava vajalikkusest. Inimeseõpetus on õppeaine, mille võtmeteemasid käsitletakse igal kooliastmel ja arvestatakse arengulist käsitlust. Inimeseõpetuses võib teemasid käsitleda nii üksteisele järgnevate kui ka integreerituna, et saavutada oskuste, teadmiste ja väärtuste põhjal õpitulemused. Õpitavat käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seonduvalt, kusjuures õppes on olulisel kohal aktiivõppemeetodid.

Inimeseõpetuse I kooliastme teemad ja õpitulemused lähtuvad õpilase minast (huvid, omadused jms) ja tema eluga kõige lähemalt seotud igapäevaelu teemadest nagu suhted pere ja sõpradega, tervis, käitumisharjumused jms. Eesmärgiks on, et laps oskab märgata, mõista ja selgitada enda ja tema eluga otseselt seotud küsimusi. I kooliastme inimeseõpetuses käsitletakse ka ühiskonnaõpetuse teemasid nagu Eesti Vabariik, kodukoht, reeglid, õigused ja kohustused lapse seisukohalt jms.

II kooliaste laiendab mina-käsitlust ning keskendub eakaaslaste mõju teemadele, mis selles vanuseastmes oluliseks muutuvad. Arendatakse varasemast põhjalikumalt sotsiaalseid oskusi, sh kehtestavat käitumist uimastite vm riskikäitumisega seotud olukordades. Eneseteadvuse ja iseseisvuse tõusuga muutuvad olulisteks ka tervise ning tervislike valikute teemad, näiteks toitumine, kehaline aktiivsus jms.

III kooliastme inimeseõpetuse teemade puhul tuleb varasemast enam esile mina-käsitluse ja suhete psühholoogiline aspekt. Kuna III kooliastmes lõpeb kohustuslik kooliharidus, siis valmistavad inimeseõpetuse teemad õpilast ette ennast ja maailma mõistma ning enda ja teistega toime tulema. Kui II kooliastmes puudutatakse soolist arengut vaid põgusalt, siis III kooliaste pakub tõhusat seksuaalkasvatust. Tervise, suhete ja riskikäitumise teemad jätkuvad süvendatumalt, aidates noorel mõista ühiskonnas toimuvaid protsesse ja nende mõju talle endale, tema valikutele ning seeläbi tema tervisele ja toimetulekule.

Hindamine

Hinnatakse õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust, üldpädevuste saavutatust suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Hoiakuid ega väärtusi ei hinnata. Hinnatakse arutluskäigu loogilisust, veenvust ja argumenteeritust. Õpilane on hindamises aktiivne osaline, tema selgitustel, põhjendustel ning eneseanalüüsil on oluline roll. Hindamisel väärtustatakse lahenduste erinevusi ja õpilaste isikupära. Hindamismeetodeid valides arvestatakse õpilaste vanust, nende individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.

I kooliaste:

Mitteeristav hindamine (AR, MA) ja suuline tagasiside.

- 1) Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi ning hoiakute ja väärtushinnangute kohta antakse tagasisidet.
- 2) Õpilane demonstreerib õpitulemustes määratletud teadmisi ja oskusi.

II kooliaste:

Mitteeristav hindamine (AR, MA) ja suuline tagasiside.

- 1) Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi ning hoiakuid ja väärtushinnangute kohta antakse tagasisidet.
- 2) Hindamisviisid õppeprotsessi kestel: suuline ja/või kirjalik hindamine ja tagasiside, edasiside, enesehindamine, eneseanalüüs, enesekontroll ja kaasõpilaste hindamine.
- 3) Õpilane demonstreerib õpitulemustes määratletud teadmisi ja oskusi.

III kooliaste:

7. klass mitteeristav hindamine (AR, MA) ja suuline tagasiside.
8. klass numbriline 5 palli süsteemis hindamine.
 - 1) Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi ning hoiakute ja väärtushinnangute kohta antakse tagasisidet.
 - 2) Hindamisviisid õppeprotsessi kestel: suuline ja/või kirjalik hindamine, tagasiside, edasiside, enesehindamine, eneseanalüüs, enesekontroll, kaasõpilaste hindamine.
 - 3) Õpilane demonstreerib õpitulemustes määratletud teadmisi ja oskusi.

Õpitulemused ja õppesisu I kooliastmes

I kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) näitab Eesti Vabariigi ja oma kodukoha asukohta kaardil, tunneb Eesti ja kodukoha sümbolikat, olulisi inimesi ja paiku;
- 2) väärtustab enda ja kaaslaste huvisid ning positiivset suhtumist iseendasse;
- 3) mõistab õppimise tähtsust igapäevaelus hakkama saamisel ja tuleviku kavandamisel;
- 4) teab, et inimeste õigustega kaasnevad kohustused;
- 5) mõistab üldtunnustatud käitumishinnangute ja seaduste järgimise vajalikkust;
- 6) tunneb liiklusreegleid;
- 7) teab erinevaid teabeallikaid, oskab leida infot ja teab, mille põhjal hinnata infoallikate usaldusväärsust;
- 8) märkab inimeste erinevaid omadusi ja arvamusi;
- 9) mõistab sõpruse ja koostöö väärtust ning üksteise eest hoolitsemise ja abistamise vajadust;
- 10) teab, mis on vägivald. Mõistab, et vägivald ei ole lubatud ja oskab vajaduse korral abi leida;

- 11) teab eesti rahvakombeid ja mõistab enda rolli kommete ja tavade hoidja ja kandjana;
- 12) suhtub sallivalt Eestis elavate inimeste keelelistesse ja kultuurilistesse erinevustesse;
- 13) oskab oma tervist hoida;
- 14) teab tervist ohustavaid tegureid, tunneb ära ja oskab hoiduda või keelduda tervist ohustavatest olukordadest;
- 15) oskab planeerida oma tegevusi ja väärtustab aktiivset vaba aja veetmist;
- 16) oskab kasutada lihtsamaid esmaabivõtteid ja kutsuda vajaduse korral abi;
- 17) teab raha teenimise, hoidmise ja kasutamise võimalusi, käitub teadliku ja säästliku tarbijana;
- 18) mõistab keskkonna hoidmise tähtsust ja enda võimalusi selles.

Õpitulemused 2. klassis

2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) väärtustab enda ja kaaslaste huvisid ning positiivset suhtumist iseendasse;
- 2) oskab oma tervist hoida;
- 3) mõistab sõpruse ja koostöö väärtust ning üksteise eest hoolitsemise ja abistamise vajadust;
- 4) näitab Eesti Vabariigi ja oma kodukoha asukohta kaardil, tunneb Eesti ja kodukoha sümbolikat, olulisi inimesi ja paiku;
- 5) teab eesti rahvakombeid ja mõistab enda rolli kommete ja tavade hoidja ja kandjana;
- 6) suhtub sallivalt Eestis elavate inimeste keelelistesse ja kultuurilistesse erinevustesse;
- 7) oskab planeerida oma tegevusi ja väärtustab aktiivset vaba aja veetmist;
- 8) mõistab õppimise tähtsust igapäevaelus hakkama saamisel ja tuleviku kavandamisel.

Õppesisu

Mina; mina ja teised; mina ja tervis; mina ja minu pere; mina ja Eesti; mina: aeg ja asjad ning mina: teave ja asjad.

Põhimõisted

Mina: oma tugevuste (sh tunnused, omadused ja tegevused) välja toomine; positiivne suhtumine endasse ja teistesse; kehalised muutused ja austus erinevate kehade ja sugude suhtes; minu erinevused ja sarnasused teistega; sallivus.

Tervis; tervise eest hoolitsemine; tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus, kehaline aktiivsus; keha eest hoolitsemine; terve ja haige inimene; abi saamise võimalused, vajadusel abi kutsumine;

Kodu; erinevad pered; pereliikmete tegevus ja rollid; hoolitsemine, abistamine, kaasamine ja pereliikmetega arvestamine; vastutus, õigused ja kohustused peres, koolis ja lähiümbruses.

Eestimaa ja kodukoht; Eesti pealinn; Eesti Vabariigi sünnipäev; Eesti president; Eesti Vabariigi riiklikud, rahvuslikud ja kodukoha sümbolid; oma kodukoha olulised paigad ja inimesed; Eesti rahvakombed ja tavad minevikus ja tänapäeval; kodukoha inimeste tavad ja kombed; oma klassi tavad; sallivus erinevustesse; enda roll tavade ja kommete hoidja ja kandjana.

Mina: aeg ja aja planeerimine; mina ja asjade väärtus teiste väärtuste seas; erinevad meeled oma õpitegevuse ja vaba aja tegevuse kavandamisel; oma õpitegevuse eesmärkide seos oma huvide ja võimetega; oma igapäevalikute seos oma tuleviku eesmärkidega;

Digiõpe

Viisakas käitumine digikeskkonnas: järgib internetis suhtlemise reegleid oma tegevustes; mõistab eetilise interneti-käitumise aluseid, selgitab, milliseid võivad olla digisuhtluses ebaetilised käitumise tagajärjed; suhtlus ja koostöö digikeskkonnas: teab konto loomise ja seadistamise funktsioone; kodanikuaktiivsus digikeskkonnas: sooritab õppetööga seotud ülesandeid kooli valitud digitaalses õpikeskkonnas; digitaalse identiteedi haldamine: teab, kuhu ja kelle poole probleemidega pöörduda (vanema, õpetaja, veebikonstaabel); internet. Veeb; digiseadmed ja tervis; nutiseadmed; turvaline salasõna; suhtlemine internetis, küberkiusamine; digiprobleemide ennetamine; isikuandmete ja privaatsuse kaitse: teab, mis on isikuandmed ja privaatsus.

Meetodid

Diskussioon ja vastavasisuline laste- ja/või noorsookirjanduse lisalugemine; paaritöö, diskussioon väikestes rühmades; enesehindamine; mõttekaart; loovtöö: visuaalne pilt; õppemängud (n liikumismängud); individuaalne töö; lühijutu kirjutamine ja joonistamine;

arutelu, paaris- ja rühmatöö; rollimäng; õppekäigud; miniuurimused rühmades; võistlusmängud.

Lõiming

- 1) eesti keel: kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi;
- 2) kunst: kirjeldab visuaalseid pilte, jooniseid ja sümboleid oma kogemuse piires;
- 3) tööõpetus: märkab ning nimetab positiivset oma ja teiste töödes;
- 4) kehaline kasvatus: liikumispausid, liikumismängud.

Õpitulemused 3. klassis

3. klassi lõpuks õpilane:

- 1) märkab inimeste erinevaid omadusi ja arvamusi;
- 2) suhtub sallivalt Eestis elavate inimeste keelelistesse ja kultuurilistesse erinevustesse;
- 3) teab, et inimeste õigustega kaasnevad kohustused;
- 4) oskab oma tervist hoida;
- 5) teab tervist ohustavaid tegureid, tunneb ära ja oskab hoiduda või keelduda tervist ohustavatest olukordadest;
- 6) oskab kasutada lihtsamaid esmaabivõtteid ja kutsuda vajaduse korral abi;
- 7) mõistab üldtunnustatud käitumisnormide ja seaduste järgimise vajalikkust;
- 8) tunneb liiklusreegleid;
- 9) teab, mis on vägivald. Mõistab, et vägivald ei ole lubatud ja oskab vajaduse korral abi leida;
- 10) mõistab sõpruse ja koostöö väärtust ning üksteise eest hoolitsemise ja abistamise vajadust;
- 11) teab erinevaid teabeallikaid, oskab leida infot ja teab, mille põhjal hinnata infoallikate usaldusväärsust;
- 12) teab raha teenimise, hoidmise ja kasutamise võimalusi, käitub teadliku ja säästliku tarbijana;
- 13) mõistab keskkonna hoidmise tähtsust ja enda võimalusi selles.

Õppesisu

Mina; mina ja teised; mina ja tervis; mina ja minu pere; mina ja Eesti; mina: aeg ja asjad ning mina: teave ja asjad.

Põhimõisted

Mina: igaühe väärtuslikkus; positiivne suhtumine endasse; inimeste erinevused: bioloogiline ja sotsiaalne; sallivus; inimeste õigused ja kohustused; vastutus; laste õigused ja kohustused: peres, koolis, lähikonnas.

Tervis: vaimne, füüsiline ja sotsiaalne tervis; tervislik eluviis; terviseriskid; hoidumine tervist ohustavatest olukordadest; esmaabi; abi saamise võimalused.

Reeglid ja käitumisnormid: seadused; üldtunnustatud käitumisnormide ja seaduste järgimine; käitumisnormide ja seaduste järgimine koolis ja lähiümbruses; liiklusreeglid ja nende järgimine; turvaline käitumine liikluses koduteel ja koduümbruses; vägivald ja selle erinevad vormid; vägivaldse käitumise negatiivsed tagajärjed; abi saamise võimalused koolikiusamise ja teiste vägivaldse käitumise ilmingute korral; sõprus ja sõpruse hoidmine; koostöö vajalikkus; hoolitsemine ja abistamine ning prosotsiaalse käitumise väärtustamine; heategemine ja heategevus.

Teave: erinevad teabeallikad; teabeallikate usaldusväarsus; meedia kasutusvõimalused ja ohud; turvaline meediavahendite kasutamine; raha, raha teenimine, kasutamine ja laenamine; vastutus; oma kulutuste plaanimine; keskkonna hoidmise võimalused säästlikul tarbimisel; enda võimalused keskkonna hoidmisel lähiümbruses.

Digiõpe

Internet; veeb; infootsing; turvaline e-post; suhtlemine internetis; küberkiusamine; digiprobleemide ennetamine; viisakas käitumine digikeskkonna; nimetab internetis suhtlemise reegleid (netikett); digisisu loomine: loob, salvestab, avab ja kustutab kausta või failid; isikuandmete ja privaatsuse kaitse: teab, mis on isikuandmed ja privaatsus; probleemilahendus: teab, mis on arvuti ja kuidas see töötab.

Meetodid

Diskussioon; arutelud; rühmatöö; juhtumi-ja probleemülesande lahendus paaris- ja rühmatöös; rollimäng; õppemängud (liikumine); plakati kujundamine; mõistekaardid; individuaaltöö; loovtöö; e-külalistunnid; külalistund.

Lõiming

- 1) eesti keel: kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi;
- 2) tööõpetus: märkab ning nimetab positiivset oma ja teiste töödes;
- 3) kunst: kirjeldab visuaalseid pilte, jooniseid ja sümboliteid oma kogemuse piires;
- 4) kehaline kasvatus: liikumispausid, liikumismängud.

Õpitulemused ja õppesisu II kooliastmes

II kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) teab, et ühiskond mõjutab inimest tervikuna, sealhulgas ka tervisekäitumist ja suhtlemist;
- 2) väärtustab inimeste positiivseid omadusi ning positiivset mõtlemist, mõistab inimeste individuaalseid erinevusi ja on erinevuste suhtes salliv;
- 3) mõistab, et murdeea arengutempo on erinev, aktsepteerib oma kehalisi muutusi ja keha eest hoolitsemise vajalikkust;
- 4) on loov, ettevõtlik ja iseseisev otsustaja, seostab otsuseid tagajärgedega. Teab, et „ei“ ütlemine on võimalus seista oma õiguste eest;
- 5) kirjeldab tõhusaid sotsiaalseid oskusi igapäevaelus. väärtustab hoolivust, ausust, õiglust, vastutustunnet, üksteise abistamist, sõprust ja armastust vastastikuse toetuse ning usalduse allikatena;
- 6) teab, millest suhtlemine koosneb, mõistab avatud suhtlemise eeliseid ja ohtusid ning järgib turvalise suhtlemise reegleid;
- 7) mõistab, et konfliktid on osa elust, teab konfliktide võimalikke põhjusi ja tõhusaid lahendusviise, mõistab erinevate käitumisviiside tagajärgi;
- 8) teab probleemide erinevaid lahendusviise ning mõistab koostegutsemise väärtust;
- 9) mõistab meediast tulenevaid ohtusid oma käitumisele ja suhetele ning vastutust oma sõnade ja tegude eest;
- 10) mõistab autoriõiguste järgimise vajalikkust;
- 11) teab, kuidas leida usaldusväärseid terviseinfo allikaid, ja teab, kust terviseprobleemi korral abi küsida;
- 12) väärtustab tervist, tervislikku eluviisi ja keskkonda ning mõistab eluviisi ja keskkonna mõju tervisele;

- 13) teab, mis on riskikäitumine, teab riskikäitumist ennetavaid ja soodustavaid tegureid ja riskikäitumise mõju inimese tervisele. Mõistab enda valikute tagajärjesid;
- 14) mõistab uimastite tarbimisega kaasnevaid riske, väärtustab tervislikku elu uimastiteta ja teeb tervislikke valikuid.

Õpitulemused 5. klassis

5. klassi lõpuks õpilane:

- 1) teab, et ühiskond mõjutab inimest tervikuna, sealhulgas ka tervisekäitumist ja suhtlemist
- 2) mõistab, et murdeea arengutempo on erinev, aktsepteerib oma kehalisi muutusi ja keha eest hoolitsemise vajalikkust;
- 3) väärtustab tervist, tervislikku eluviisi ja keskkonda ning mõistab eluviisi ja keskkonna mõju tervisele;
- 4) mõistab, et murdeea arengutempo on erinev, aktsepteerib oma kehalisi muutusi ja keha eest hoolitsemise vajalikkust;
- 5) teab, mis on riskikäitumine, teab riskikäitumist ennetavaid ja soodustavaid tegureid ja riskikäitumise mõju inimese tervisele. Mõistab enda valikute tagajärge;
- 6) mõistab uimastite tarbimisega kaasnevaid riske, väärtustab tervislikku elu ilma uimastiteta ja teeb tervislikke valikuid;
- 7) teab, kuidas leida usaldusväärseid terviseinfo allikaid, ja teab, kust terviseprobleemi korral abi küsida;
- 8) mõistab autoriõiguste järgimise vajalikkust.

Õppesisu

Tervis ja suhtlemine; murdeiga ja kehalised muutused; turvalisus ja riskikäitumine; haigused ja esmaabi.

Põhimõisted

Tervis: tervise olemus; tervise aspektid: füüsiline, vaimne, sotsiaalne tervis; tervist mõjutavad tegurid-eluviis, pärilikkus, keskkond, tervishoid; mõõdetavad ja hinnangulised tervisenäitajad; stress; stressiga toimetulek; meedia osa tervisega seotud otsustes; terviseteemalised veebilehed; tervislik eluviis; tervist toetavad tegevused: tervist toetav

toiduvalik, füüsiline aktiivsus, uni ja puhkus; turvaline elukeskkond (sh meedia) ja tervislik eluviis; keha eest hoolitsemine (karastamine ja hügieen);

Murdeiga: elukaares; murdeea olulisus; murdeea füüsilised ja emotsionaalsed, vaimsed ja sotsiaalsed muutused; igaühel oma tempo; toimetulek muutustega; suguline küpsus ja soojätkamine.

Viljastumine: rasedus, lapse sünd; muutustega seonduvate kehaosade ja elundite nimetused ja toimimise põhimõtted, sh sugurakkude valmimise seos lapsesaamisvõime ja seksuaalsusega; positiivne suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine; riskikäitumine ja selle liigid (sh terviseriskid); ohutus kodus, koolis, avalikus ruumis, sh tule-, vee- ja elektriohutus; riskikäitumist ennetavad ja soodustavad tegurid; reeglid ja normid; seadused (sh liikluseadus); reeglite ja normide vajalikkus.

Meedia (sh reklaami) mõju otsustele; meediaohud ja nende vältimine ning abi saamise võimalused; usaldusväärsed infoallikad; infootsing (sh terviseteemaline) usaldusväärsetest infoallikatest; internet, selle turvaline kasutus; interneti ohud ja võimalused; autoriõigused.

Autoriõiguste seadus: Autoriõigused ja õpilane.

Uimastid: uimastite kahjulik mõju tervisele, otsustele ja käitumisele; tervislikud valikud; illegaalsed ja legaalsed uimastid; tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega seotud riskid tervisele; kofeiini ja/või teisi erguteid sisaldavate jookide (sh kohv, energiajoogid, energiavesi) mõju tervisele (sh sõltuvuse võimalik kujunemine).

Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused (sh sotsiaalsed toimetulekuoskused vägivalda ja uimastiennetuses); oskus öelda "ei"; "Ei" ütlemise ja väljendamise viisid; otsused/otsustamine, otsuste tagajärjed; vastutus oma otsuste eest; kaaslaste mõju otsustele; koolikiusamine. (füüsiline, verbaalne, kaudne küberkiusamine); kiusamisega hakkamasaamine ja abi saamise võimalused.

Haigused: nakkus- ja mittenakkushaigused, viirushaigused; haigestumise põhjused; haigestumise vältimise viisid; õnnetused ja nende vältimine; esmaabi; abi kutsumine; tervis - inimese väärtuslikum vara.

Digiõpe

Infootsing, kasutades erinevaid veebilehti; oskab selgitada, kuidas leidis teabe; päringu koostamine ning sobivate võtmesõnade valik (filtreerimissüsteem); suhtlus ja koostöö digikeskkonnas: teab konto loomise ja seadistamise funktsioone (e-kiri, rämpspost); kodanikuaktiivsus digikeskkonnas: sooritab õppetöoga seotud ülesandeid kooli valitud

digitaalses õpikeskkonnas; viisakas käitumine digikeskkonnas: järgib internetis suhtlemise reegleid oma tegevustes; mõistab eetilise interneti-käitumise aluseid, selgitab, milliseid võivad olla digisuhtluses ebaetilised käitumise tagajärjed; digitaalse identiteedi haldamine: teab, kuhu ja kelle poole probleemide puhul pöörduda (vanema, õpetaja, veebikonstaabel); digisisu loomine: kasutab õigekirjakontrolli; loob tekstiesitluse, slaidiesitluse, info visualiseerimiseks digitaalse plakati, mõttekaardi, sõnapilve vms; isikuandmete ja privaatsuse kaitse: teab, et paljud veebikeskkonnad koguvad kasutajate kohta infot, et filtreerida reklaami; tervise ja heaolu kaitse: arvutisõltuvuse tagajärjed ja küberkiusamise liigid ja mõjud; keskkonnakaitse: kasutab energia säästmise põhimõtteid; uuendused digilahenduste abil: hindab enda ja teiste poolt digitehnoloogiatega loodud (enesehinnang, kaaslaste hinnang).

Metoodika

Klassiarutelu; rühmarutelud; õpetaja selgitused ja arutelud; plakati, mõistekaardi ja ideekaardi koostamine; ajurünnak; diagrammi koostamine; infootsing; terviseteemalise reklaami koostamine digivahendite abil; individuaalülesanded; paarisülesanded; loovülesanded; refereerimine; miniuuring; projektülesanded; meeskonnamängud; rollimängud; juhtumite lahendamine ja analüüs (suuline ja kirjalik); praktilised meeskonna ülesanded; õppekäigud.

Lõiming

- 1) eesti keel: loeb tekste, koostab definitsiooni ja mõistekaardi;
- 2) kunstiõpetus: kujundab oma töid;
- 3) matemaatika: objektiivsed tervise mõõdikud on numbrilised, arvutab kehamassiindeksi, mõõdab pulssi;
- 4) loodusõpetus: geograafilise kaardi kasutamine;
- 5) kehaline kasvatus: liikumispausid ja -mängud tundides;
- 6) kodundus: tervislike toiduampsude valmistamine;
- 7) ainetevahelise ja läbivate temade lõiming: klassi projektülesanne - tervist toetava tegevuse planeerimine ja läbiviimine (matk, õppereis).

Õpitulemused 6. klassis

6. klassi lõpuks õpilane:

- 1) on loov ja ettevõtlik;
- 2) teab, millest suhtlemine koosneb, mõistab avatud suhtlemise eeliseid ja ohtusid ning järgib turvalise suhtlemise reegleid;
- 3) on iseseisev otsustaja, seostab otsuseid tagajärgedega. Teab, et „ei“ ütlemine on võimalus seista oma õiguste eest;
- 4) teab, et ühiskond mõjutab inimest tervikuna, sealhulgas ka tervisekäitumist ja suhtlemist;
- 5) väärtustab inimeste positiivseid omadusi ning positiivset mõtlemist, mõistab inimeste individuaalseid erinevusi ja on erinevuste suhtes salliv;
- 6) kirjeldab tõhusaid sotsiaalseid oskusi igapäevaelus. Väärtustab hoolivust, ausust, õiglust, vastutustunnet, üksteise abistamist, sõprust ja armastust vastastikuse toetuse ning usalduse eest;
- 7) mõistab meediast tulenevaid ohtusid oma käitumisele ja suhetele ning vastutust oma sõnade ja tegude üle;
- 8) mõistab, et konfliktide on osa elust, teab konfliktide võimalikke põhjusi ja tõhusaid lahendusviise, mõistab erinevate käitumisviiside tagajärgi;
- 9) teab probleemide erinevaid lahendusviise ning mõistab koostegutsemise väärtust;
- 10) on iseseisev otsustaja, seostab otsuseid tagajärgedega. Teab, et „ei“ ütlemine on võimalus seista oma õiguste eest;
- 11) väärtustab inimeste positiivseid omadusi ning positiivset mõtlemist, mõistab inimeste individuaalseid erinevusi ja on erinevuste suhtes salliv.

Õppesisu

Tervis ja suhtlemine; suhtlemine teistega; suhted teistega; konfliktid ja probleemilahendus; positiivne mõtlemine.

Põhimõisted

Enesetundmine: mina-pilt (kirjeldav ja hinnanguline osa); enesehinnang; enesehinnangu kujunemine; eneseanalüüs; oma omaduste ja väärtuste selgitamine ja arendamine; väärtused; huvid; võimed.

Ettevõtlikkus, selle väljendumine tegutsemisel; ettevõtlikkuse tähtsus igapäevaelus ja ühiskonnas; ettevõtlikkus ja tööelu.

Suhtlemine: suhtlemise mõiste; suhtlemise olemus (teise tajumine, teabevahetus, mõjutamine); verbaalne suhtlemine, mitteverbaalne suhtlemine.

Agressiivne, alistuv ja kehtestav käitumine ning nende mõju suhetele; kehtestava käitumise viisid; kehtestava käitumise põhimõtted ja eelised.

Ühiskonnas juurdunud uskumuste ja hoiakute mõju inimesele; eelarvamused; stereotüübid; eelarvamuste ja stereotüüpide mõju suhetele; sallivus; aktsepteerimine.

Tõenduspõhised enesekohased ja sotsiaalsed oskused (otsuste langetamine ja probleemide lahendamine; loov ja kriitiline mõtlemine; emotsioonide ja stressiga toimetulek; enesetunnetus - ja, suhtlemisoskus) riskikäitumise (uimastikasutamine ja vägivald) ennetamisel; "Ei" ütlemist eeldavad olukorrad; "Ei" ütlemise viisid, julgus ja tähtsus.

Internet; interneti võimalused ja ohud; turvaline internetikasutus; viisakas, austav ja hooliv suhtlemine.

Inimeste erinevused; vajadused; väärtused; erivajadused; sallivus.

Prosotsiaalne käitumine; õiglus, vastutus, hoolivus, ausus; vastutus enda sõnade ja tegude eest, s.h internetis.

Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine.

Tõhus sotsiaal-emotsionaalne eneseväljendus; usaldus suhetes; sõprus; empaatia; tunded ja nende tõhus väljendamine.

Konflikt kui suhte probleem; konfliktide põhjused, tagajärjed, lahendamise viisid; tõhusad ja mittetõhusad konfliktide lahendamise viisid.

Otsuste langetamine ja erinevate lahendusviiside kaalumise otsustamisel; probleemide lahendamise viisid, s.h internetis - tõhusad ja mittetõhusad; probleemilahenduste eelised ja puudused; koostöö võimalused; koostöise tegevuse eelised.

Kaaslaste mõju otsustele; abistav ja kahjustav mõju; grupi surve; mõjutamine ja mõjutamise viisid (ähvardamine, äraostmine, nõu andmine, kingituste tegemine, vastuteene ootamine, veenmine); toimetulek vägivallaga, sh kiusamisega, abi saamise võimalused.

Positiivne mõtlemine, enesesisendus ja omadused.

Digiõpe

Infootsing, kasutades erinevaid veebilehti; oskab selgitada, kuidas leidis teabe; päringu koostamine ning sobivate võtmesõnade valik (filtreerimissüsteem); kodaniku aktiivsus

digikeskkonnas: sooritab õppetööga seotud ülesandeid kooli valitud digitaalses õpikeskkonnas; viisakas käitumine digikeskkonnas: järgib internetis suhtlemise reegleid oma tegevustes; mõistab eetilise interneti-käitumise aluseid, selgitab, milliseid võivad olla digisuhtluses ebaetilised käitumise tagajärjed; digitaalse identiteedi haldamine: teab, kuhu ja kelle poole probleemide puhul pöörduda (vanema, õpetaja, veebikonstaabel); autoriõigus: teab autoriseadusega kaasnevaid õigusi ja kohustusi (plagiaat ehk loomevargus); viitab korrektselt kasutatud materjalidele (kooli vormistamise juhendi järgi); digiturvalisus: kasutab eri keskkondades eri salasõnu; põhjendab, miks on vaja digiseadmeid kasutades järgida turvameetmeid; isikuandmete ja privaatsuse kaitse: teab, et paljud veebikeskkonnad koguvad kasutajate kohta infot, et filtreerida reklaami; uuendused digilahenduste abil: hindab enda ja teiste poolt digitehnoloogiate abil loodud (enesehinnang, kaaslase hinnang); tervise ja heaolu kaitse: arvutisõltuvuse tagajärjed ja küberkiusamise liigid ja mõjud.

Metoodika

Klassiarutelu; rühmaarutelud; õpetaja selgitused ja arutelud; plakati, mõistekaardi ja ideekaardi koostamine; ajurünnak; individuaalülesanded; paarisülesanded; loovülesanded; projektülesanded; meeskonnamängud; rollimängud; juhtumite lahendamine ja analüüs (suuline ja kirjalik); õppekäigud.

Lõiming

- 1) eesti keel: analüüsib tegelase positiivseid ja mitte positiivseid omadusi ning käitumisviise, toob välja enda sarnasused tegelasega;
- 2) ühiskonnaõpetus: võimalikud ettepanekud kohalikule omavalitsusele;
- 3) kunst: kujundab oma töid;
- 4) kehaline kasvatus: liikumispausid ja -mängud tundides.

Õpitulemused ja õppesisu III kooliastmes

- 1) teab, kuidas ühiskond mõjutab inimeste tervisekäitumist, suhtlemist ja õppimist;
- 2) mõistab inimese arengut murde- ja noorukieas;
- 3) teab, kuidas kujundada ja hoida positiivset suhtumist iseendasse;
- 4) väärtustab enese arendamise vajadust ja elukestvat õpet, mõistab oma võimalusi ja vastutust enda elutee kujundamisel;
- 5) on loov ja ettevõtlik;

- 6) mõistab, et inimene on sotsiaalne olend, mõistab normide vajalikkust ühiselus;
- 7) väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet aktiivse ühiskonnaliikmena;
- 8) teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuste poolest; on erinevuste suhtes salliv;
- 9) teab, et ühiskond kaitseb laste tervist ja heaolu seadustega;
- 10) kasutab terviseinfo saamiseks teaduspõhiseid allikaid ja spetsialistide abi;
- 11) väärtustab positiivseid suhteid, nende loomist ja hoidmist. Mõistab ja aktsepteerib inimliku läheduse erinevaid avaldumisviise;
- 12) mõistab ja aktsepteerib seksuaalse arengu individuaalsust, seksuaalse identiteedi erinevaid avaldumisvorme ja seksuaalõigusi;
- 13) mõistab füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise vastastikust seost ja neid mõjutavaid tegureid;
- 14) mõistab eluviisi, keskkonna ja pärilikkuse mõju tervisele ning tervisliku eluviisi ja turvalise käitumise tähtsust igapäevaelus;
- 15) väärtustab partnerite vastutustundlikku käitumist seksuaalsuhetes. Oskab leida infot seksuaaltervist puudutavate küsimuste kohta.

Õpitulemused 7. klassis

7. klassi lõpuks õpilane:

- 1) teab, kuidas ühiskond mõjutab inimeste tervisekäitumist, suhtlemist ja õppimist;
- 2) väärtustab enese arendamise vajadust ja elukestvat õpet, mõistab oma võimalusi ja vastutust enda elutee kujundamisel;
- 3) mõistab inimese arengut murde- ja noorukieas;
- 4) teab, kuidas ühiskond mõjutab tervisekäitumist, suhtlemist ja õppimist;
- 5) teab, kuidas kujundada ja hoida positiivset suhtumist iseendasse;
- 6) on loov ja ettevõtlik;
- 7) mõistab, et inimene on sotsiaalne olend, mõistab normide vajalikkust ühiselus. Väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet aktiivse ühiskonnaliikmena;
- 8) teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuse poolest; on erinevuste suhtes salliv;
- 9) teab, et ühiskond kaitseb laste tervist ja heaolu seadustega.

Õppesisu

Inimese areng ja murdeiga; Inimene, valikud, õnn; Inimene ja rühm; Turvalisus, tervise- ja riskikäitumine.

Põhimõisted

Areng; küpsemine; kasvamine; õppimine; pärilikkus; keskkonna mõju; inimese valikud; ühiskonna mõju inimese kasvamisele ja arengule; inimese elukaar; murde- ja noorukiea koht elukaares; murde- ja noorukiea iseloomulikud tunnused; suguküpsus, sootunnused, keha muutumine.

Minapilt - kirjeldav ja hinnanguline aspekt minapildist; positiivse minapildi kujundamine.

Eneseanalüüs, väärtused, teadlikud valikud ja vastutus elus; enesekasvatuse võtted; enesearendamine oma elutee kujundamisel; positiivne suhtumine endasse ja teistesse kui) heaolu alus.

Rühm: Erinevad rühmade liigid, rollid, reeglid ja normid rühmas; inimeste õigused ja kohustused erinevates rühmades; rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed; koostöised ja võistluslikud rühma tegevused; hoolivuse, austuse, õigluse ja vastutustunde väärtustamine koostöises tegevuses.

Konformsus; sõltumatus; autoriteet; toimetulek rühma survega ennast ja teisi kahjustavates olukordades.

Inimese heaolu komponendid (sh vaimne heaolu); laste heaolu mõjutavad tegurid (materiaalne, füüsiline, vaimne, sotsiaalne) kogukonna tasandil; lapse ja noore vaimse heaolu tõstmise võimalused koolis ja kogukonnas; uimastitega seotud riskikäitumise ennetamine indiviidi tasand: tõhusad sotsiaalsed oskused ja keeldumise oskused; uimastitega seotud riskikäitumise ennetamine: kogukonna ja ühiskonna tasand.

Lapse õigused ja kohustused peres, koolis ja ühiskonnas; laste ja noorte õigusi, tervist ja heaolu kaitsvad seadused.

Digiõpe

Tunneb erinevaid veebipõhiseid andmebaase ja keskkondi (tervise alased); leiab otsingumootorit kasutades vajaliku failiformaadi (pdf, png, docx jne); diagrammide tegemine ring - ja tulpdigrammid; filtreerib oma e-postikastis kirju märksõna, saatja, kuupäeva jne järgi; võrdleb erinevate veebilehitsejate ja otsingumootorite otsingusüsteeme; autoriõigus: teab kuidas leida infot autoriõiguse ja litsentsieeskirjade kohta; isikuandmete ja privaatsuse

kaitse: teeb vahet legaalsel ja illegaalsel tegevusel veebis; digisisu loomine: vormindab arvutiga tekste (nt avaldus, CV, loov-ja uurimistö); kooli vormistusjuhendi põhjal loob veebipõhise küsimustiku, teeb küsitluse ning analüüsib kogutud andmed; oskab kasutada erinevaid sõnapilvi (mentimeter); suhtus ja koostöö digikeskkonnas: teab, kuhu pöörduda abi saamiseks digimaailmas (nt veebikonstaabel, kasutajatugi); viisakas käitumine digikeskkonnas: märkab meediatekstides valelikku, pahasoovlikku või kallutatud informatsiooni ning arutleb võimalike käitumisstrateegiate üle; järgib kultuuride erinevust digimaailmas; digitaalse identiteedi haldamine: häälestab oma sotsiaalmeedia kontode ja postituste privaatsusseadeid; tervise ja heaolu kaitse: tunneb ära sekstimise ja oskab hoiduda selle ohvriks sattumist.

Metoodika

Klassiarutelu; rühmaarutelud; õpetaja selgitused ja arutelud; plakati, mõistekaardi ja ideekaardi koostamine; ajurünnak; individuaalülesanded; paarisülesanded; loovülesanded; projektülesanded; miniuuring; meeskonnamängud; rollimängud; juhtumite lahendamine ja analüüs (suuline ja kirjalik); õppeloengud; õppekäigud.

Lõiming

- 1) eesti keel: enesekirjelduse ja võrdluse kirjutamine, küsimuste koostamine ja neile vastamine, sõnarägastike ja ristsõnade koostamine õpitud mõistete põhjal;
- 2) bioloogia: pärilikkus ja keskkonnategurid, inimese anatoomia ja füsioloogia ning murdeiga;
- 3) matemaatika: arvandmete kasutamine;
- 4) kunst – kujundab oma töid;
- 5) kehaline kasvatus: liikumispausid ja - mängud tundides.

Õpitulemused 8. klassis

8. klassi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise vastastikust seost ja neid mõjutavaid tegureid;
- 2) kasutab terviseinfo saamiseks teaduspõhiseid allikaid ja spetsialistide abi;
- 3) mõistab eluviisi, keskkonna ja pärilikkuse mõju tervisele ning tervisliku eluviisi ja turvalise käitumise tähtsust igapäevaelus;

- 4) väärtustab positiivseid suhteid, nende loomist ja hoidmist. Mõistab ja aktsepteerib inimliku läheduse erinevaid avaldumisviise;
- 5) teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ha usutunnistuste poolest; on erinevuste suhtes salliv;
- 6) mõistab ja aktsepteerib seksuaalsuse arengu individuaalsust, seksuaalse identiteedi erinevaid avaldumisvorme ja seksuaalõigusi;
- 7) väärtustab partnerite vastutustundlikku käitumist seksuaalsuhetes. Oskab leida infot seksuaaltervist puudutavate küsimuste kohta;
- 8) mõistab, kuidas ühiskond mõjutab pereväärtusi, traditsioone, hoiakuid, sealhulgas laste kasvatamist ja suhtumist seksuaalsusesse, mõistab, kuidas on kooselu vormid ja perekonna roll aja jooksul muutunud.

Õppesisu

Tervise käitumine; suhted ja seksuaalsus; turvalisus, tervise- ja riskikäitumine.

Põhimõisted

Tervis kui heaoluseisund ja tervise aspektid - füüsiline tervis, vaimne tervis ja sotsiaalne tervis; tervise aspektide vastastikused seosed; tervisliku eluviisi (toitumine, kehaline aktiivsus, piisav puhkus ja uni) mõju tervise erinevatele aspektidele; tervisealased infoallikad; tervisealaste infoallikate usaldusväärsus; vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad; stress ja stressiga toimetulek; kriis, selle olemus; käitumine kriisiolukorras; abistamine, abi otsimine ja leidmine.

Objektiivsed ja subjektiivsed tervisenäitajad; tegurid, mis mõjutavad enda terviseseisundit.

Eluviisi, keskkonna ja pärilikkuse ning tervisteenuste mõju inimese tervisele; tervisliku eluviisi tähtsus igapäevaelus; tegurid, mis mõjutavad Eesti rahvastiku (sh noorte) tervisenäitajad.

Keskkonnateadlik tegevus lähiümbruses ja kogukonnas kui terviseedendus.

Suhe; suhte liigid (peresuhe, sõprusuhe, paarisuhe); lähisuhe ja tunded lähisuhtes; paarisuhte loomine, säilitamine, katkemine; inimlik lähedus ja soojus suhetes. Kiindumussuhted varases lapseas lapse ja vanema vahel; sõprus, meeldimine, armumine, armastus; armastuse liigid ja mitmekesisus paarisuhtes.

Lähisuhtevägivad ja selle liigid; turvalised lähisuhted; abi saamise võimalused.

Seksuaalsus; seksuaalsuse mitmekesisus; seksuaalkäitumine; sooidentiteet; sooline mitmekesisus; bioloogiline sugu, sotsiaalne sugu; sooline eneseväljendus (feminiinne,

androgüünne, maskuliinne); seksuaalne orientatsioon; laste ja noorte seksuaalsuse arengu põhietapid (seksuaalsuse trepp.; erineva seksuaalse orientatsiooni ja sooidentiteediga inimeste õigused ja võrdne kohtlemine.

Turvaline seksuaalkäitumine; vastutus; rasestumisvastased meetodid; seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine; suguelundite ehituse ja talitluse seos suguküpsuse saabumise, viljakuse ja rasestumisvastaste meetoditega; seksuaalõigused, seksuaalne enesemääramisõigus; seksuaalsusega seotud müütide ja soostereotüüpide mõju inimese tervisekäitumisele.

Koolikiusamine, koolivägivald ja teised sotsiaalsete suhetega seotud vägivalda vormid; tõhus toimetulek ja abi saamise võimalused; tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused riskikäitumisega toimetulekul; uimastid ja nende toime kesknärvisüsteemile; uimastitega seonduvad väärarvamused; uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid; sõltuvus.

Esmaabi põhimõtted ja käitumine ohuolukordades.

Digiõpe

Tunneb erinevaid veebipõhiseid andmebaase ja keskkondi (tervise alased); leiab otsingumootorit kasutades vajaliku failiformaadi (pdf, png, docx jne); diagrammide tegemine ring ja tulpdiagrammid; filtreerib oma e-postikastis kirju märksõna, saatja, kuupäeva jne järgi; võrdleb erinevate veebilehitsejate ja otsingumootorite otsingusüsteeme; autoriõigus: teab kuidas leida infot autoriõiguse ja litsentsieeskirjade kohta; isikuandmete ja privaatsuse kaitse: teeb vahet legaalsel ja illegaalsel tegevusel veebis; digisisu loomine: vormindab arvutiga tekste (nt avaldus, CV, loov-ja uurimistöö); kooli vormistusjuhendi põhjal loob veebipõhise küsimustiku, teeb küsitluse ning analüüsib kogutud andmed; oskab kasutada erinevaid sõnapilvi (mentimeter); suhtus ja koostöö digikeskkonnas: teab, kuhu pöörduda abi saamiseks digimaailmas (nt veebikonstaabel, kasutajatugi); viisakas käitumine digikeskkonnas: märkab meediatekstides valelikku, pahasoovalikku või kallutatud informatsiooni ning arutleb võimalike käitumisstrateegiatega üle; järgib kultuuride erinevst digimaailmas; digitaalse identiteedi haldamine: häälestab oma sotsiaalmeedia kontode ja postituste privaatsusseadeid; tervise ja heaolu kaitse: tunneb ära sekstimise ja oskab hoiduda selle ohvriks sattumast.

Metoodika

Klassiarutelud; rühmaarutelud; õpetaja selgitused ja arutelud; plakati -, mõistekaardi ja ideekaardi koostamine; ajurünnak; individuaalülesanded; paarisülesanded; loovülesanded; projektülesanded; miniuuring; meeskonnamängud; rollimängud; juhtumite lahendamine ja analüüs (suuline ja kirjalik); õppeloengud; õppekäigud.

Lõiming

- 1) eesti keel: tekstist olulise info leidmine, korrektne keelekasutus esitlustel ja plakatitel, CV koostamine;
- 2) ühiskonnaõpetus: kriitiline infoallikate kasutamine, usaldusväärse allika (sh teaduspõhine) tunnuste teadmine, parenduste pakkumine kooli tasandil (sh õpilasesindus, omavalitsus);
- 3) kunst: kujundab oma töid (plakatite kujundamine), kokkuvõtte tegemine kasutades erinevaid sümboliteid ja pilte;
- 4) kirjandus: arutluse kirjutamine;
- 5) bioloogia: tervisenäitajate mõistmine (subjektiivsed ja objektiivsed);
- 6) geograafia: keskkonna, sh loodus- ja inimkeskkonna mõiste, säästlikkuse võimalused;
- 7) matemaatika: keskmiste tulemuste arvutamine (protsent), tabelite- ja diagrammide lugemine.

AJALUGU

Võru Kesklinna Koolis õpetatakse ajalugu II ja III kooliastmes. Õppeaine maht on 5.klassis 35 tundi õppeaastas ja 6.-9.klassis 70 tundi õppeaastas.

Ajalugu õppides omandavad õpilased olulisi teadmisi oma kodukoha ja maailma minevikust ning kultuuripärandist. Aine vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetus kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

Ajalooõpetuse õppe- ja kasvatustöö eesmärgid

- 1) oskus orienteeruda ajas ning analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist;
- 2) ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamise oskus;
- 3) ajaloo kohta küsimuste esitamise ning neile vastamise oskus;
- 4) funktsionaalne kirjaoskus, kriitilise mõtlemine oskus, arutlusoskus, järelduste tegemise ja seoste loomise ning oma seisukoha kujundamise ja põhjendamise oskus;
- 5) empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades; koostöö- ja konfliktilahendusoskus;
- 6) allikaanalüüs ja ajalookaardiga töötamise oskus, erinevatest teabeallikatest info leidmise, kasutamise ja hindamise oskus, suulise ja kirjaliku eneseväljenduse ning IT-vahendite kasutamise oskus.

Õppeaine kirjeldus

Ajalooõpetus toetab ajaloolise mõtlemise kujunemist. Ajalooline mõtlemine tähendab suutlikkust märgata tähenduslikkust ajaloos, oskust kasutada esmaallikaid tõendusmaterjalina, tunda ära muutusi ja ajaloosündmuste järjepidevust, analüüsida põhjusi ja tagajärgi, tajuda ajaloolist konteksti ja mõista ajalooliste tõlgenduste eetilist mõõdet. Õpilasi suunatakse uurima, teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, nende seoseid omavahel ja tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi.

Ajalooõpetusega alustades lähtutakse huvi äratamisest, õpitava õpilasele tähenduslikuks tegemisest. Põhikooli ajalooõpetus on kronoloogilis-temaatiline. Õppeaine algab sissejuhatava algõpetusega ning jätkub muinas- ja vanaaja, keskaja, uusaja ning lähiajaloo õppimisega. Eesti ajalugu õpitakse lõimituna maailma ajaloo kursusesse. Ainekavas eraldi esitatud Eesti ajaloo teemasid käsitletakse põhjalikult ja süsteemselt ning tõmmatakse paralleele maailma ajaloo ajalooga. Käsitluse põhimõtte on liikumine lähemalt kaugemale, alustades kodukoha ajaloo ajaloost, kus on oluline luua käsitletava teema ja paikadega isiklik seos. Ajalooõpetusel on kronoloogiline, poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja ideede dimensioon.

Põhikoolis tähtsustatakse õpilasele jõukohast, inimesekeskset ajalookäsitlust, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu, millega ei taotleta ajalooperioodidest tervikpildi kujunemist. Tähtis on luua seosed mineviku ning nüüdisaja ajaloosündmuste ja -nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva. Õpitakse väärtustama kohalikku kultuuripärandit, inimeste iseotsustamise õigust ja vabadust, analüüsima eetilisi valikuid ja mõistma hukka agressiooni ja okupatsiooni ning kõiki inimsusevastaseid kuritegusid.

Hindamine

Ajalooõpetuses hinnatakse teadmisi ja oskusi koos tasakaalustatult. Ajalooteadmisenä ei saa käsitleda mitte ainult faktiteadmist, vaid sündmuste, muutuste, tagajärgede kirjeldamist ning tööd ajalooallikate ja -kaartidega.

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest ja Võru Kesklinna Kooli hindamisjuhendist. Hinnatakse, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletud õpitulemustele. Hindamise kaudu toetatakse õpilase õppimist ja arengut. Õpilast teavitatakse hindamisvahenditest ja kriteeriumitest.

Õpitulemused ja õppesisu II kooliastmes

Õpitulemused

II kooliastme lõpuks õpilane:

1. teab ajaloo periodiseerimise põhimõtteid;
2. teab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed;
3. kasutab ajaloomõisteid kontekstis;
4. toob näiteid kodukoha minevikust;

5. väärtustab Eesti iseseisvust ning teab olulisi sündmusi ja isikuid Eesti omariikluse kujunemise loos;
6. mõistab, kuidas kujunes inimasustus;
7. mõistab, et teadus ja tehnika on pidevas arengus ja mõjutavad inimesi ning ühiskonnaelu;
8. oskab asetada end minevikus elanud inimese olukorda ning saab aru, et erinevast rollist vaadates on maailm erinev;
9. teab, et eri aegadel on ühiskonnas olnud erinevad väärtussüsteemid, mida ei ole õige hinnata tänapäeva kontekstis;
10. teab, mis tunnused on iseloomulikud demokraatlikele ja mittedemokraatlikele ühiskonnavormidele ajaloos;
11. teab, millist liiki allikatest saab mineviku kohta teavet ja milliste tunnuste järgi saab allikate usaldusväärsust hinnata;
12. teab näiteid kodukoha kultuuripärandist, olulisi inimesi ja nende rolli kodukoha kultuuriloos;
13. märkab ja väärtustab minevikupärandit Eestis ja mujal;
14. teab, kuidas meditsiin ja inimeste teadmised tervisest on aja jooksul muutunud;
15. toob näiteid, kuidas inimkond on minevikus keskkonda mõjutanud.

Õpitulemused 5. klassis

5. klassi lõpuks õpilane:

1. tunneb huvi minevikku vastu;
2. kirjeldab mõnda kodukohas aset leidnud minevikusündmust ja inimeste eluolu minevikus;
3. teab kodukohast pärit silmapaistvaid isikuid ja nende saavutusi;
4. kirjeldab eluolu erinevusi maal ja linnas, sõja ja rahu ajal ning nende erinevusi minevikus ja nüüdisajal;
5. oskab koostada lihtsamat ajatelge.

Põhimõisted

Sajand, aastatuhat, eKr, pKr, araabia number, Rooma number, kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas.

Õpitulemused 6. klassis

6. klassi lõpuks õpilane:

1. kasutab asjakohaselt aja mõistega seonduvaid õpitud sõnu, lühendeid ja fraase;
2. toob näiteid muinasaja ja vanaaja kohta;
3. teab mõnda ajaloolist asunit, selle tekkimise ja kujunemise põhjusi, sh Eesti ajaloo näitel (sh Tamula asulakoht);
4. mõistab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed, ning loob lihtsamaid seoseid mõne sündmuse näitel;
5. teab, et mineviku kohta saab teavet ajalooallikatest, töötab lihtsamate allikatega ja kaardiga;
6. teab kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, näitab kaardil Egiptust ja Mesopotaamiat; kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse, Mesopotaamia või Juuda riigi näitel;
7. tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: Egiptuse püramiidid ja Babülioni rippaiad; teab, et esimesed kirjasüsteemid olid kiilkiri ja hieroglüüfkiri;
8. näitab kaardil Kreetat, Kreekat, Balkani poolsaart, Ateenat ja Spartat;
9. teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreeta-Mükeene kultuurist;
10. kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport. Võrdleb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateena ja Sparta näitel;
11. näitab kaardil Apenniini poolsaart, Vahemerd, Kartaagot, Roomat, Konstantinoopolit, Ida-Roomat ja Lääne-Roomat;
12. teab Rooma riigi tekkelugu ning oskab tingmärkidest juhindudes näidata kaardil Rooma riigi territooriumi ja selle laienemist; iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis.

Põhimõisted

Kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim, linnriik, vaarao, mummia, sfinks, tempel, püramiid, preester, Vana Testament, polis, rahvakoosolek, akropol, agora, türann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, eepos, olümpiamängud, teater, tragöödia, komöödia, skulptuur, Trooja sõda, hellenid, tähestik, vabariik, foorum, kapitoorium, Colosseum, patriits, plebei, konsul, senat, rahvatribuun, orjandus, amfiteater, gladiaator, leegion, kodusõda, kristlus, piibel, provints, Ida-Rooma, Lääne-Rooma, Kartaago, Konstantinoopol, ladina keel.

Õpitulemused ja õppesisu III kooliastmes

Õpitulemused

III kooliastme lõpuks õpilane:

1. eristab ajalooperioode ning iseloomustab neid põhitunnuste kaudu;
2. mõistab ajaloosündmuste tähenduslikkust, toob esile sündmuste ja protsesside põhjusi ja tagajärgi ning jätkuvuse ja muutuste näiteid;
3. seostab kodukoha ajalugu Eesti ja Euroopa ajalooga, teab Eesti ajaloo pöördepunkte;
4. mõistab Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa ajaloo taustal;
5. mõistab tänapäeva Euroopa ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu ja arengut ning riikide mõju maailmas;
6. analüüsib inimeste igapäevaelu ja ühiskonnaelu muutumist;
7. mõistab teaduse ja tehnika arengu mõju inimeste eluviisile ja ühiskonnaelu valdkondadele;
8. mõistab kolonialismi ja rahvastikurände põhjusi ja tagajärgi minevikus ja tänapäeval globaalse ajaloo perspektiivis;
9. analüüsib inimese sotsiaalseid ja ühiskondlikke rolle minevikus ja tänapäeval, individuaalse eneseteostuse piiranguid ja võimalusi lähtuvalt ühiskonna arengust;
10. mõistab, kuidas on kujunenud ja toimunud demokraatlik ühiskond minevikus võrreldes tänapäevaga;
11. kogub ajalooalast informatsiooni, töötab eritüübiliste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt, teeb informatsiooni põhjal järeldusi;
12. eristab poliitilisi õpetusi, teab nende kujunemislugu;
13. analüüsib kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ja mõistab üksikisiku rolli kultuuripärandi kandjana;
14. mõistab inimtegevuse ja keskkonna vastastikust mõju ajaloos;
15. mõistab ajalooteadmiste vajalikkust igapäevaelus ning teab ajalooga seotud erialade õppimise võimalusi.

Õpitulemused 7. klassis

7. klassi lõpuks õpilane:

1. kirjeldab läänikorda, feodaalset hierarhiat, seisuslikku ühiskonda, naturaalmajandust ning talupoegade ja feodaalide elulaadi;

2. teab kiriku osa keskaja ühiskonnas nii kultuuripärandi säilitajana kui ka maailmapildi kujundajana;
3. teab, kuhu tekkisid keskaegsed linnad ning kirjeldab keskaegse linna eluolu;
4. iseloomustab Frangi riigi osatähtsust varakeskaegses ühiskonnas ja Frangi riigi jagunemise tagajärgi;
5. iseloomustab araabia kultuuri ja selle mõju Euroopale ning näitab kaardil araablaste vallutusi;
6. kirjeldab viikingite elu, nimetab ja näitab kaardil nende retkede põhisuundi;
7. teab, millised olid ristsõdade eesmärgid ja tulemused;
8. nimetab Eesti muinasmaakondi ja suuremaid linnuseid, iseloomustab eestlaste eluolu muinasaja lõpul;
9. teab muistse vabadusvõitluse olulisemaid sündmusi ja millised olid ristsõja tagajärjed Eestis.

Põhimõisted

Paavst, patriarh, piiskop, preester, munk, nunn, senjäär, vasall, feodaal, pärisori, Inglise parlament, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, Mõõgavendade Ordu, Liivi Ordu, romaani stiil, gooti stiil, koraan, Muhamed, mošee, Meka.

Õpitulemused 8. klassis

8. klassi lõpuks õpilane:

1. teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda maadeavastused, tehnoloogia areng ja reformatsioon;
2. kirjeldab Eesti arengut 16. sajandil, majanduse ja linnade arengut ning reformatsiooni mõju;
3. seletab Liivi sõja põhjusi ja tagajärgi;
4. teab, millised muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile;
5. selgitab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism;
6. selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju;
7. toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad;

8. teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid ja kirjeldab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust;
9. kirjeldab baroki ja klassitsismi põhijooni;
10. kirjeldab rahvuslikku liikumist Eestis ja Euroopas;
11. näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite;
12. teab Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi;
13. iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi;
14. teab, kes olid Kolumbus, Luther ja Leonardo da Vinci, Napoleon, Louis XIV, Peeter I ja Voltaire, Katariina II, Kreutzwald, Jannsen, Jakobson, Hurt ning iseloomustab nende tegevust.

Põhimõisted

Maadeavastused, reformatsioon, protestandid, luteri usk, renessanss, humanism, valgustus, valgustatud absolutism, reform, revolutsioon, restauratsioon, absolutism, parlamentarism, rahvusriik, monopol, linnastumine, rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia, Antant, Kolmikliit, liberalism, konservatism, sotsialism.

Õpitulemused 9. klassis

9. klassi lõpuks õpilane:

1. näitab kaardil Esimese maailmasõja järel toimunud muutusi;
2. iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda;
3. kirjeldab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul;
4. kirjeldab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas, nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi;
5. teab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel;
6. teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda;
7. toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjused, sõja tulemused ja tagajärjed;
8. kirjeldab ajalookaardile tuginedes Teise maailmasõja sõjategevuse kulgu;
9. selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos;
10. iseloomustab Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamist,
11. teab, mis riigid tegutsesid koostöös Saksamaaga ning mis riikidest moodustus Hitleri-vastane koalitsioon;

12. teab külma sõja põhijooni ning toob esile selle avaldumist ja vorme, näitab kaardil tähtsamaid külma sõja aegseid kriisikoldeid;
13. teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastail;
14. kirjeldab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel;
15. kirjeldab kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel ning Eesti arengut NSV Liidu koosseisus;
16. toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed;
17. kirjeldab Eesti iseseisvuse taastamist ja Eesti Vabariigi arengut;
18. iseloomustab kultuuri ja eluolu muutumist 20. sajandi vältel;
19. teab, kes olid Jossif Stalin, Benito Mussolini, Adolf Hitler, Franklin Delano Roosevelt, Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar ja Mart Laar, ning iseloomustab nende tegevust.

Põhimõisted

Demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, repressioon, Rahvaste Liit, Versailles' süsteem, vaikiv ajastu, parlamentarism, Tartu rahu, MRP, holokaust, küüditamine, baaside leping, okupatsioon, ÜRO, perestroika, glasnost, külm sõda, kriisikolle, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, metsavennad, plaanimajandus, massirepressioon, Atlandi Harta, Euroopa Liit, NATO, Balti kett, laulev revolutsioon.

ÜHISKONNAÕPETUS

Võru Kesklinna Koolis õpetatakse ühiskonnaõpetust II ja III kooliastmes. II kooliastmes õpetatakse ühiskonnaõpetust 6.klassis, õppeaine maht 35 tundi õppeaastas. III kooliastmes õpetatakse ühiskonnaõpetust 9.klassis, õppeaine maht 70 tundi õppeaastas.

Õppeaine kirjeldus

Ühiskonnaõpetus aitab õpilasel arendada ettevõtlikkust ning kujuneda ennast teostavaks, kaasinimesi arvestavaks, sotsiaalselt pädevaks ja toimetulevaks ühiskonnaliikmeks. Ühiskonnaõpetuse tunnis omandatud teadmised, oskused ja hoiakud seostuvad tihedalt teistes õppeainetes (ajaloos, geograafias, inimeseõpetuses jt) õpituga, olles aluseks elukestvatele õppele. Põhikooli ühiskonnaõpetus käsitleb kõige üldisemal kujul ühiskonna toimimist, kodaniku seoseid ühiskonna põhivaldkondadega (majanduse, poliitika ja õigusega) ja suhteid erinevate sotsiaalsete rühmadega. Ühiskonnaõpetusel on tähtis koht õpilaste väärtushinnangute ja hoiakute kujunemises. Ühiskonnaõpetuse eesmärk on praktiliste ülesannete, probleemide analüüsimise ja ainealaste põhimõistete omandamise kaudu saada tervikpilt ühiskonna toimimisest. Tähtsal kohal on igapäevaeluga seonduvate probleemide lahendamine ning asjatundlike otsuste tegemise oskuste kujunemine, mis aitab õpilasel ühiskonnas toime tulla. Nii kujuneb õpilasel tervikpilt ühiskonnast, kus teadvustatakse inimtegevuse ja looduse vastastikust mõju ning väärtustatakse jätkusuutlikku eluviisi. I kooliastmes on ühiskonnaõpetuse teemad lõimitud inimeseõpetuse ainekavva. II ja III kooliastmes õpitakse ühiskonnaõpetust eraldi aiena, kusjuures II kooliastmes on Võru Kesklinna Koolis ühiskonnaõpetus tihedalt lõimitud majanusõpetusega. II kooliastmes tutvub õpilane oma lähiümbruse sotsiaalsete suhete süsteemiga, keskendudes sotsiaalselt erinevate isiksuste ja rühmade koeksisteerimisele. Käsitelu keskmes on inimesed meie ümber, kool ning õpilase kodukoht. Majandusteemade käsitlemisel on keskmes läbi mini-minifirma loomise mõista ettevõtlusega seotut. III kooliastmes käsitletakse riiklike institutsioonide funktsioone ja toimimispõhimõtteid. Riigivalitsemisega tutvudes käsitletakse põhiseaduslikke institutsioone. Oluline on pöörata tähelepanu kodanikuõigustele ning poliitika avaldumisele igapäevaelus. Majandusteemade käsitlemine III kooliastmes keskendub isiklikule majandamisele, ettevõtlusele, riigi majanduse reguleerimisele ja turumajanduse sotsiaalsetele mõjudele.

Ühiskonnaõpetust käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seostatult. Õppeprotsessis on oluline koht uurimuslikel ja praktilistel õpivõtetel. Õppes kasutatakse tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi.

Hindamine

Ühiskonnaõpetuses hinnatakse arutlusoskust, erinevate allikate, sh õigustekstide tõlgendamist ja analüüsi, ühiskondlike probleemide analüüsi ja oma seisukoha kujundamise ning selle põhjendamise oskust; aga ka vastutust ühistegevuses osalemise, ühiskonnaliikmele kohustuslike toimingute, sh vajalike dokumentide täitmise oskuse jt eakohaste ülesannete kaudu.

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest ja Võru Kesklinna Kooli hindamisjuhendist. Hinnatakse, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletud õpitulemustele. Hindamise kaudu toetatakse õpilase õppimist ja arengut. Õpilast teavitatakse hindamisvahenditest ja kriteeriumitest.

Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

II kooliaste	III kooliaste
<ol style="list-style-type: none">1. Teab lapse õigusi ja kohustusi ning olulisemaid inimõigusi.2. Teab, et kõik inimesed on seaduse ees võrdsed ja peavad seadusi täitma.3. Mõistab demokraatia põhimõtteid.4. Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslikke institutsioone ja olulisemaid ametikohti.5. Teab maailma suurusundeid.6. Suhtub mõistvalt erinevustesse, sh teistesse kultuuridesse.7. Saab aru ettevõtluse tähtsusest ühiskonnas.	<ol style="list-style-type: none">1. Teab, kuidas toimib tänapäeva demokraatlik ühiskond. Toob näiteid demokraatia kesksete tunnuste ja nende rikkumise kohta; toob näiteid, milliseid tagajärgi üksikisikule toob endaga demokraatia hävimine.2. Teab, et Eesti peab arvestama rahvusvahelise olukorra ja rahvusvaheliste suhetega.3. Teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslike institutsioonide ülesandeid.4. Seostab demokraatiat inimõiguste kaitsega.5. Analüüsib õiguste ja kohustuste,

<p>8. Mõistab ettevõtluse põhimõisteid, saab aru turgude toimimisest.</p> <p>9. Käitub teadliku tarbijana, mõistab jätkusuutlikkuse põhimõtet ja tegutseb ise jätkusuutlikult.</p> <p>10. Oskab oma aega ja raha planeerida, võimeid ja võimalusi arvestada.</p>	<p>vabaduse ja vastutuse seost.</p> <p>6. Teab, et Eesti Vabariigi põhiseadus on kõrgeim õigusakt ja oskab sealt leida vajalikku infot.</p> <p>7. Mõistab ühiskonnasektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas.</p> <p>8. Teab ja väärtustab kodanikuühiskonna võimalusi korraldada elu kodukohas, piirkonnas, riigis ja rahvusvaheliselt.</p> <p>9. Teab Eesti riigi ja selle kodanike õigusi, võimalusi ja kohustusi, mis tulenevad Euroopa Liidu liikmesusest.</p> <p>11. Teab majanduse toimimise põhijooni, teab oma õigusi ja kohustusi tarbijana, oskab oma õigusi kaitsta.</p> <p>12. Hindab infoallikaid kriitiliselt ja kujundab oma arvamuse, järgib autoriõiguse ja intellektuaalse omandi kaitse põhimõtteid.</p> <p>13. Märkab kultuuride ja sotsiaalsete rühmade mitmekesisust, diskrimineerimist, sekkub oma võimaluste kohaselt.</p> <p>14. Analüüsib tervise- ja turvariske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust vajaduse korral otsida abi.</p>
--	---

Õpitulemused II kooliastmes

II kooliastmes käsitletakse sotsiaalseid suhteid, demokraatia põhimõtteid ja toimimist ning õpilase võimalusi selles osaleda. Lisaks käsitletakse II kooliastme ühiskonnaõpetuses ettevõtliku hoiaku kujundamise ning ettevõtlusega seotud teadmiste ja oskuste omandamisega.

6. klassi lõpuks õpilane:

- 1) saab aru, mis on ühiskond, kuidas see toimib;

- 2) mõistab oma rolli ühiskonnas;
- 3) teab lapse õigusi ja kohustusi ning olulisemaid inimõigusi;
- 4) teab, et kõik inimesed on seaduse ees võrdsed ja peavad seadusi täitma;
- 5) teab riigi tunnuseid ning erinevaid võimuliike;
- 6) mõistab demokraatia põhimõtteid;
- 7) teab Eesti riigi juhtimisega seotud põhiseaduslikke institutsioone ja olulisemaid ametikohti;
- 8) teab enamlevinud usundeid maailmas, oskab neid nimetada ja kirjeldada;
- 9) püstitab eesmärgi, vastutab oma ideede elluviimise eest ning rakendab meeskonnatöö võtteid;
- 10) saab aru ettevõtluse tähtsusest igapäevaelus, kodukohas ja ühiskonnas;
- 11) teab enamlevinud ettevõtlusvorme, mõistab nende erinevusi ja sarnasusi;
- 12) tunneb ettevõtluse põhimõtteid, saab aru turgude toimimisest;
- 13) kavandab grupitööna lihtsa turundusstrateegia, hindab vajalikke ressursse ja tarbija vajadusi;
- 14) koostab grupitööna lihtsa ärimudeli;
- 15) on positiivse hoiakuga ettevõtluse ja ettevõtja suhtes, iseloomustab ettevõtlikku töötajat;
- 16) saab aru majanduse jätkusuutlikkuse põhimõttest ja tegutseb ise jätkusuutlikult.

Teemad

Ühiskond, laste õigused ja kohustused; inimõigused, riik, võim, Eesti Vabariigi juhtimine, demokraatia, seadused, suurusundid. Majandusringlus; majandus ja ettevõtlus; ettevõtja omadused ja ettevõtja töö; kellele ja mida toota; ettevõtlikkus ja ettevõtlus, ettevõtte toimimine, ettevõtluskeskkond, ressursside nappus ja jätkusuutlik kasutus, konkurents, ettevõtluse võimalused ja riskid, äriidee ja ärimudel, kasumi motiveeriv roll. Turundus, tarbija vajadused ja tootmise eesmärgid, omahinna ja turuhinna kujunemine.

Põhimõisted

Ühiskond, laste õigused ja kohustused, inimõigused. Riik, võim, parlament, demokraatia, seadused, usund. Ettevõtlikkus, ettevõtlus, eraomand, konkurents, ettevõtluskeskkond, äriidee, ärimudel, kasum, kahjum, turundus, omahind, turuhind, reklaam, liftikõne, tööjaotus, ärietiika, jätkusuutlik majandus.

Õpitulemused III kooliastmes

9. klassi lõpuks õpilane:

1. teab demokraatia toimimise põhimõtteid ning toob näiteid nende rakendamise kohta; toimib demokraatia põhimõtteid arvestades; on orienteeritud enesearendamisele;
2. määratleb ja tunnetab end oma kogukonna ja Eesti ühiskonna liikmena, vastutustundliku kodanikuna Eesti Vabariigis, Euroopa Liidus ning maailmas,
3. teab ja järgib inimõigusi, märkab nende rikkumist ning kaitseb inimõigusi, tunnustab erinevaid inimrühmi võrdselt väärtuslikuna ja käitub sallivalt;
4. tunneb Eesti riigi põhiseadust ja ülesehitust ning halduskorraldust;
5. oskab suhelda riigi- ja omavalitsusasutustega; oskab leida ja kasutada vajalikku õigusakti, järgib seadusi;
6. kasutab kodanikuühiskonna tegutsemisvõimalusi; selgitab näidete kaudu vabauhenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärke;
7. selgitab üksikisiku, ettevõtja ja riigi rolli majanduses; teab, mis on avalik ja erasektor; teab maksustamise eesmärke ning üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega;
8. kaalub oma võimalusi tulevase töötajana ja ettevõtjana ning kavandab edasist haridusteed lähtuvalt oma võimetest, huvidest, teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning valikuid väliselt mõjutavatest teguritest;
9. oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid, arvestab autoriõiguste kaitset;
10. teab riigi juhtimis- ja haldusstruktuuride ameteid/elukutseid ning nende töö sisu ja arutleb selle üle, mis on olulised eeldused selle töö tegemiseks; valdab ülevaadet riigiteenistujaks kujunemise ja õppimise võimalustest;
11. tunneb Euroopa Liidu ülesehitust ja väärtusi ning nimetab liikmesriike; nimetab teisi rahvusvahelisi organisatsioone ja selgitab nende tegevuse eesmärke.

Põhimõisted

Avalik arvamus, avalik elu, eraelu, ajakirjandusvabadus, ajakirjanduseetika, autoriõigus, autorivastutus, reklaam, intellektuaalomandi kaitse, sotsiaalsed erinevused, sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, identiteet, mitmekultuurilisus, avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, äri sektor, eraettevõtte, mittetulundussektor, sihtasutus, inimõigused, põhiõigused, demokraatia, autokraatia, totalitarism; võimude lahusus ja tasakaal, õigusriik, kodanikuõigused, kodanikuvabadused, kodanikuühiskond, kodanikualgatus, põhiseadus, põhiseaduslik institutsioon, põhiseaduslikud õigused,

seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, täidesaatev võim, president, õiguskantsler, riigikontroll, kohalik omavalitsus (KOV), kohus, õigusakt; erakond, valimised, kodakondsus, kodanik, alaline elanik, kodanikuühiskond, vabaühendus, kodanikuosalus, kodanikualgatus.

Võru Kesklinna Koolis õpetatakse majandust II ja III kooliastmes. Mõlemas kooliastmes õpetatakse majandust kahel õppeaastal, vastavalt 4. ja 5. klassis ning 7. ja 8. või 9. klassis. Õppeaine maht on 35 tundi õppeaastas. Kuuendas klassis käsitletakse majandusõpetuse teemasid ühiskonnaõpetuse raames.

Majandusõpetuse õppe- ja kasvatustöö eesmärgid

Majandusõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane

- 1) on positiivse hoiakuga ettevõtluse ja ettevõtjate suhtes;
- 2) on omandanud teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad tal olla ettevõtlik ühiskonna liige;
- 3) mõistab enda majanduslikke vajadusi ja võimalusi ning langetab otsuseid, lähtudes enda valikutest ja ressursidest;
- 4) teeb eesmärgipäraseid finantsotsuseid;
- 5) mõistab enda võimalusi töömaailmas;
- 6) analüüsib ja põhjendab oma otsuseid;
- 7) on uudishimulik, avatud ja õpihimuline;
- 8) väärtustab ja teeb koostööd;
- 9) arendab suhtlemis-, meeskonnatöö- ja juhtimisoskusi.

Õppeaine kirjeldus

Ainet käsitletakse igapäevaeluga seostatult. Õppeprotsessis on suur osa praktilistel tegevustel ja loovust ning kriitilise mõtlemise oskusi arendavatel ülesannetel. Õppes on olulisel kohal aktiivõppemeetodid nagu arutelud, juhtumianalüüsid, rollimängud, projektid ja õppekäigud, kohalike ettevõtete külastused, kohtumised ettevõtjatega, ettevõtlike lapsevanematega ja/või vabatahtlik tegevus kodukohas.

Majandusõpetus annab ülevaate ühiskonna toimimisest ja ettevõtluse tähtsusest ühiskonnas. Õppeaine aitab paremini mõista inimtegevuse ja keskkonna vastastikuseid seoseid. Majandusõpetus kujundab õpilastes ettevõtluspädevust enesejuhtimise, sotsiaalsete olukordade lahendamise, loova mõtlemise ja ettevõtluskeskkonnas tegutsemise kaudu. Samuti arusaamist, et vastutus ühiskonna jätkusuutliku arengu tagamiseks on nii üksikisikul kui ka ettevõtetel, kelle otsused peavad lähtuma loodus- ja elukeskkonna säästmise vajadusest.

Õpilased saavad teavet erinevatele elukutsetele esitatavate nõuete kohta, tutvuvad töötaja ja ettevõtja (tööandja) rollidega, mõistavad hariduse tähtsust, õpivad hindama oma oskusi,

soove, arenguvajadusi ning -võimalusi töömaailmas toimetulekuks, tähtsustama nii töötaja kui ka ettevõtja panust ühiskonda.

Majandusõpetus on tihedalt lõimitud teiste õppeainetega, tuginedes matemaatika-, geograafia- ja ajalooeadmistele, ning toetades ühiskonna- ja inimeseõpetuse õppimist, karjääriõpet ja elukutsevalikut. Lisaks on majandusõpetus seotud infotehnoloogia, kunstiõpetuse ja keeltega.

Õppetegevuse kavandamise ja korraldamise põhimõtted

Õppetegevus on suunatud arutluse ja analüüsi kaudu seoste loomise ja järelduste tegemise oskuse arendamisele. Lisaks on õppetegevuses olulisel kohal põhjendatud isikliku suhtumise, iseseisva mõtlemise ja otsuste tegemise ning vastutuse võtmise oskuste arendamine.

Õpetaja lähtub tegevuste kavandamisel kooli ja piirkonna võimalustest ning õpilaste ettepanekutest. Õppetööd kavandades luuakse võimalusi õppekäikudeks. Õppetegevuse kavandamisel planeeritakse võimaluse korral koostööd erinevate partneritega, ettevõtlikkuspädevuse ja finantskirjaoskuse arengut toetavate programmidega ning kohalike ettevõtetega.

Hindamine

Majandusõpetuses kasutatakse mitmeeristavat hindamist (AR, MA). Hinnatakse õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust, üldpädevuste saavutatust suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Hoiakuid ega väärtusi ei hinnata. Hinnatakse arutluskäigu loogilisust, veenvust ja argumenteeritust. Õpilane on hindamises aktiivne osaline, tema selgitustel, põhjendustel ning eneseanalüüsil on oluline roll. Hindamisel väärtustatakse lahenduste erinevusi ja õpilaste isikupära. Hindamismeetodeid valides arvestatakse õpilaste vanust, nende individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.

Õpitulemused ja õppesisu II kooliastmes

Õpitulemused

II kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) teab, mis on majandus;
- 2) tunneb erinevaid ameteid ning mõistab hariduse osa ja tähtsust ametite juures;
- 3) kirjeldab iseenda tugevaid ja nõrku külgi;

- 4) teab linna tüüpilisi ettevõtteid, nende vajalikkust ühiskonnas ja neis tehtavaid töid;
- 5) omandab baasteadmised raha kohta;
- 6) mõistab maksude olemust, nende vajalikkust toimivas ühiskonnas;
- 7) teeb eesmärgipäraseid valikuid raha kasutamisel;
- 8) saab aru ettevõtluse tähtsusest igapäevaelus, kodukohas ja ühiskonnas;
- 9) püstitab eesmäärke, vastutab oma ideede elluviimise eest ning rakendab meeskonnatöö võtteid;
- 10) rakendab teoreetilisi teadmisi praktikas;
- 11) on positiivse hoiakuga ettevõtluse ja ettevõtja suhtes;
- 12) analüüsib oma töö tulemusi, teeb vajalikke järeldusi.

Õpitulemused 4. klassis

4. klassi lõpuks õpilane:

- 1) teab, mis on majandus;
- 2) tunneb erinevaid ameteid ning mõistab hariduse osa ja tähtsust ametite juures;
- 3) kirjeldab iseenda tugevaid ja nõrku külgi;
- 4) teab linna tüüpilisi ettevõtteid, nende vajalikkust ühiskonnas ja neis tehtavaid töid;
- 5) saab aru ettevõtluse tähtsusest igapäevaelus, kodukohas ja ühiskonnas;
- 6) püstitab eesmäärke, vastutab oma ideede elluviimise eest ning rakendab meeskonnatöö võtteid;
- 7) rakendab teoreetilisi teadmisi praktikas;
- 8) on positiivse hoiakuga ettevõtluse ja ettevõtja suhtes;
- 9) analüüsib oma töö tulemusi, teeb vajalikke järeldusi.

Õppesisu

Linn ja vald; asutused ja ettevõtted; ametid; maksud ja nende roll ühiskonnas; hoonete ehitamine; linna planeerimine läbi disainmõtlemise protsesside; ajaleht; mõistlik tarbimine; reklaam; restoranid.

Põhimõisted

Majandus, vald ja linn, maksud, ehitus, projekt, mõõtkava, oskus, amet, piirkond, intervjuu, ajaleht, uudis, reklaam, omanik,

Õpitulemused 5. klassis

5. klassi lõpuks õpilane:

- 1) omandab baasteadmised raha kohta;
- 2) mõistab hariduse osa ja tähtsust ühiskonnas;
- 3) mõistab maksude olemust, nende vajalikkust toimivas ühiskonnas;
- 4) teeb eesmärgipäraseid valikuid raha kasutamisel;
- 5) saab aru ettevõtluse tähtsusest igapäevaelus, kodukohas ja ühiskonnas;
- 6) kirjeldab iseenda tugevaid ja nõrku külgi;
- 7) püstitab eesmärke, vastutab oma ideede elluviimise eest ning rakendab meeskonnatöö võtteid;
- 8) rakendab teoreetilisi teadmisi praktikas;
- 9) on positiivse hoiakuga ettevõtluse ja ettevõtja suhtes;
- 10) analüüsib oma töö tulemusi, teeb vajalikke järeldusi.

Õppesisu

Rahatarkus; raha maksevahendina, selle ajalugu; rikkus minu sees; raha teenimine; säästmine, kulutamine, annetamine; soovid ja vajadused; mõistlik kulutamine; eelarve; laenamine.

Põhimõisted

Rahatarkus, raha, sisemine rikkus, raha teenimine, soovid ja vajadused, mõistlik kulutamine, eelarve, laenamine, ettevõtlikkus.

Õpitulemused ja õppesisu III kooliastmes

Õpitulemused

III kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) teab, mida tähendab vastutustundlik ettevõtlus;
- 2) mõistab majandusringlust ja maksusüsteemi;
- 3) on positiivse hoiakuga ettevõtluse ja ettevõtja suhtes;
- 4) saab aru ettevõtluse tähtsusest igapäevaelus, kodukohas ja ühiskonnas;
- 5) hindab äriotsuste eetilisust ning kirjeldab nende mõju ühiskonnale ja looduskeskkonnale;
- 6) omab (kooliväliste) partneritega läbirääkimise kogemust;
- 7) kavandab karjäärivalikuid enda suutlikkust, huvisid ja võimeid analüüsides;
- 8) mõistab hariduse, oskuste ja kogemuste seost võimalustega tööturul;
- 9) oskab vormistada elulookirjeldust ja töökohataotlust;
- 10) lahendab probleeme loovalt, leiab probleemidele erinevaid lahendusi;
- 11) kirjeldab oma tegevuse tagajärgi ja annab neile hinnangu;
- 12) teab erinevaid investeerimisvõimalusi ning nendega seotud ohte;

- 13) teeb eesmärgipäraseid finantsotsuseid;
- 14) kasutab finantskirjaoskuse arendamiseks õpikeskkonnades olevaid interaktiivseid vahendeid (erinevad kalkulaatorid, võrdlustabelid jne);
- 15) püstitab eesmärgid, vastutab oma ideede elluviimise eest ning rakendab meeskonnatöö võtteid;
- 16) rakendab teoreetilisi teadmisi praktikas;
- 17) on säästlik ja keskkonnateadlik tarbija;
- 18) väärtustab enda ja teiste panust ühistöös;

Õpitulemused 7. klassis

7. klassi lõpuks õpilane:

- 1) teab, mida tähendab vastutustundlik ettevõtlus;
- 2) mõistab majandusringlust ja maksusüsteemi;
- 3) on positiivse hoiakuga ettevõtluse ja ettevõtja suhtes;
- 4) saab aru ettevõtluse tähtsusest igapäevaelus, kodukohas ja ühiskonnas;
- 5) hindab äriotsuste eetilisust ning kirjeldab nende mõju ühiskonnale ja looduskeskkonnale;
- 6) omab (kooliväliste) partneritega läbirääkimise kogemust;
- 7) lahendab probleeme loovalt, leiab probleemidele erinevaid lahendusi;
- 8) kirjeldab oma tegevuse tagajärgi ja annab neile hinnangu;
- 9) püstitab eesmärgid, vastutab oma ideede elluviimise eest ning rakendab meeskonnatöö võtteid;
- 10) rakendab teoreetilisi teadmisi praktikas;
- 11) on säästlik ja keskkonnateadlik tarbija;

Õppesisu

Soovid, vajadused, kulude ja tulude planeerimine, eelarve. Teadlik ja keskkonda säästev tarbimine, eesmärgipärane finantsteenuste kasutamine. Ettevõtluse roll ja olulisus ühiskonna toimimisel.

Põhimõisted

Tulud ja kulud, eelarve. Õiglane kaubandus. Ettevõtlus. Tarneahel, tarbija. Ärietika, jätkusuutlik majandus, ringmajandus. Rahatarkus.

Õpitulemused 8. või 9. klassis

8. või 9. klassi lõpuks õpilane:

- 1) kavandab karjäärivalikuid enda suutlikkust, huvisid ja võimeid analüüsides;
- 2) mõistab hariduse, oskuste ja kogemuste seost võimalustega tööturul;
- 3) oskab vormistada elulookirjeldust ja töökohataotlust;
- 4) kirjeldab oma tegevuse tagajärgi ja annab neile hinnangu;
- 5) teab erinevaid investeerimisvõimalusi ning investeerimisega seotud ohte;
- 6) teeb eesmärgipäraseid finantsotsuseid;
- 7) kasutab finantskirjaoskuse arendamiseks õpikeskkondades olevaid interaktiivseid vahendeid (erinevad kalkulaatorid, võrdlustabelid jne);
- 8) püstitab eesmäärke, vastutab oma ideede elluviimise eest ning rakendab meeskonnatöö võtteid;
- 9) rakendab teoreetilisi teadmisi praktikas;
- 10) on säästlik ja keskkonnateadlik tarbija;

Õppesisu

Investeering, sellega kaasnevad võimalused, ohud, pettused. Tulud ja kulud. Töötasu tuluallikana. Bruto- ja netopalk, palgafond ja maksud. Võimalused töömaailmas; elukutsed ja ametid kodukoha ettevõtetes, enda vajadused, soovid ja võimalused elukutsevalikul ja tööturul. Hariduse, oskuste ja kogemuste nõuded tööturul. Isiklik karjääriplaan. Töökoha taotlemiseks motivatsioonikirja ja elulookirjelduse koostamine; elukutsed ja ametid täna ja tulevikus.

Põhimõisted

Finantsteenused, hoius, laen, intress, säästmine, investeerimine. Tulud ja kulud. Töötasu. Bruto- ja netopalk, palgafond ja maksud. Elukutse ja amet, töötaja ja tööandja, karjäär, elukestev areng, motivatsioonikiri ja CV.